

Димитрије Медведев не само да на место председника долази уз Путинову подршку, него то чини понављајући бројне његове поступке. Ових дана, пред инаугурацију, појавиће се књига–интервју Димитрија Медведева која треба да одговори на основна питања из његове биографије и да презентује његове ставове руској и светској јавности. Аутори књиге посебно истичу да је Медведев први руски председник који не потиче из радничке већ из породице интелектуалаца („и то не у првом колену“), да је први руски председник који се бавио бизнисом, и да је веома искусан јер је дуго радио у председничкој администрацији. Књига ће се појавити крајем априла. Ово су изводи који ће НИН-овим читаоцима открити непозната размишљања новог председника.

Шта је за вас велика Русија. Или радије бирате друге термине?

- Не волим превише патетично размишљање. Сматрам да је за чиновника, поготову за лице које обавља уставне дужности, важно да се ослободи патетике. Да се бави конкретним стварима. Али ја имам лични однос према томе. Русија је, ван сваке сумње, велика земља. Ми смо заиста велики и по историји и по територији. Веома је тешко назвати великом државу ону која је настала, рецимо, пре десет година и има 1.000 квадратних метара територије. Али држава која има хиљадугодишњу историју, која заузима шести део копна Земљине кугле, не може да не буде велика по дефиницији. И у правом, и у преносном значењу те речи.

Мислим да том величином не треба да се опијамо. Морамо да схватимо у каквом сложенем свету живимо и колико је Русија сложена земља. Управо зато што је веома велика по територији и прилично велика по броју становника. Управљати државом каква је Русија, увек ће бити теже него управљати другим земљама. Чак и уз најсавременије технологије. Ми разумемо да чак и уз постојање дигиталних веза, глобалне комуникационе средине, низ одлука се мора испуњавати физички – ногама, камионима, авионима, ићи нашим тешким путевима. Јасно је, онда, колики значај у нашој земљи има инфраструктура.

Као сваки нормални грађанин Русије, волим своју земљу. Волим њену историју, волим наш посебни духовни свет. Али то је прилично интимна ствар. Мислим да то треба да буде негде у човеку. Сваки нормалан грађанин мора да воли своју земљу, иначе не би могао да живи у њој. Али то не треба никад истицати, јер одмах се појављује осећај неискрености.

Шта за вас значи појам демократија? Да ли су руска демократија и светско искуство различити? И уопште, да ли је потребна посебна руска демократија?

- Посебна руска демократија... Питање је како то човек да схвати. Сматрао сам и сматрам да је наша демократија још сасвим млада. То је прво. И покушаји да се ствар

представи другачије, изгледају у сваком случају, неозбиљно. Демократија се код нас развија по свим правилима. Резултат ће се моћи оцењивати тек за 30-50 година, како се то обично у историји и ради.

Друго. Демократија је универзална вредност, ван сваке сумње. То је такав систем управљања државом који је заснован на државним интересима, на моделу понашања власти кад она мора да се потчињава захтевима народа израженим у овом или оном облику. Али у исто време, свака демократија, наравно, апсолутно је исторична и апсолутно национална. И најсложеније је сигурно – узајамна веза између универзалног карактера демократског облика функционисања и сопствене национално-историјске компоненте. Давати предност једном или другом, по мом мишљењу, опасно је. Зато ми се не допада кад говоре да постоји систем догматских демократских вредности који се мора поштовати, а ако одступите макар и за корак, онда сте отпадници, радите погрешне ствари и за то ћемо вам судити.

И не допада ми се још нешто. Кад говоре да су степен специфичности Русије, њена историја, такви да никакве универзалне форме управљања државом, као ни облици организације цивилизованог друштва, код нас не могу да функционишу. И да морамо просто да идемо у сусрет својој посебности. Мени то личи на лукавство. И у једном и у другом ја просто видим жељу да се реше некакви своји задаци. Или геополитички задаци, кад о томе говоре представници страних држава. Или унутрашњи задаци, кад наши политичари говоре да Русија није спремна за демократију. Не једном сам говорио да мени не делује убедљиво кад уз реч „демократија” додају допунске одреднице.

Приватно власништво. То је кључно питање. И не може се рећи да је у нашој земљи добро прихваћено. Какав је ваш однос према томе?

- Да, то је веома важна тема. Ми смо у последње време некако престали да о томе говоримо. Можда би требало обновити дискусије у друштву на ту тему.

Приватно власништво у Русији има посебну судбину. Ако је демократији код нас две деценије, приватном власништву је много векова. Погледајте: економија заснована на капиталистичким принципима код нас се појавила прилично давно. Познато је и кад се појавило приватно власништво. Много раније. Али демократије није било. А то су ствари које, по правилу, иду једна с другом. Тако су се, у сваком случају, развијале европске земље. На крају XIX века, у многим европским земљама појавили су се развијени системи приватног власништва и демократских институција. Код нас се развијало приватно власништво, а није било никакве демократије. Зато што је било самодржавље. Потом су умрли и приватно власништво и демократија. Процес је угушен. Тако појам вредности приватног власништва код нас апсолутно није достигао ниво који мора да постоји у развијеној држави, развијеном друштву. Зато је за многе и данас приватно власништво синоним за превару, тежак живот, експлоатацију човека над човеком. Поразно је, али то је карактеристично не само за старије поколење, него и за људе средњих година.

Али кад смо се определили за тржишну економију, морамо да се изборимо да приватно власништво ужива беспрекорно поштовање и заштиту. Ми схватамо да је поштовање приватног власништва централни елемент програма сваке партије на Западу. И десне, и партија центра, и социјалистичке партије. Код нас то још увек није баш тако. Мада, с друге стране, већина политичких партија, не маргиналних, већ озбиљних, заснива свој

економски програм на вредностима тржишне економије. О том питању влада консензус. Тек после почињу некакве разлике. Зато за све политичке снаге брига о приватном власништву постаје један од најважнијих задатака.

У совјетском периоду није било приватног власништва у правом смислу те речи. Чак и термин „приватно” стидљиво је замењен термином „лично”. А од деведесетих година, приватно власништво је постало талац сурових реформи и револуционарних промена које су се догађале у економији. Постало је талац приватизације која се догађала у земљи и која је на већину наших људи оставила утисак чудовишне неправде. Нажалост, то се одразило на однос према власништву, зато што су се за многе људе приватно власништво и резултати приватизације поклопили. Код многих људи се појавио осећај да су од њих нешто украли. И емоционалне последице тих догађаја мораћемо дуго да превазилазимо.

Какав је, по вашем мишљењу, данас однос људи према богатству?

- Однос људи према богатству, с једне стране, код нас је исти као и у целом свету. Обичан човек се с подозрењем односи према веома богатим људима и брзом богаћењу. То је нормално. Али ту почиње разлика. За просечног Европљанина човек који је стекао богатство није толико сумњив тип који је нешто украо од државе, колико пример за сопствени развој, а за део наших људи он је – антихерој. Сваки бизнисмен је човек који је нешто од тебе украо, негде на подсвесном нивоу то постоји. Код нас у земљи, тако је Бог одредио, приватно власништво је увек било својеврсно. У историји је елемент колективног, друштвеног, између осталог и због религиозне традиције, био прилично присутан. У том смислу је наш човек увек био мање индивидуалиста према својој имовини него, рецимо, Европљанин. Све око нас је друштвено или колхозно, значи, моје. У томе је било и минуса и плусева.

Путин је данас председник, ви сте његов сарадник на веома високом положају. Настаје нова ситуација. Ви постајете председник, а он, ако буде премијер, сарадник. То неизбежно садржи некакве психолошке новине и у најидеалнијим односима, па постоји бојазан да то може да садржи и проблеме. Какав је ваш став о томе?

- То је за нас нова ситуација. Апсолутно тачно. Ја у њој видим веома много позитивног. Сад не говоримо о фигури Путина и фигури Медведева. То је посебна прича и ја сам сигуран да ће све бити у реду. Залог за то су наши лични другарски односи. Али ако се говори о моделу, он је у принципу нов за нашу земљу. Никад у историји руске државе, шеф државе није, ма како се он звао, одлазио у други план. Други, трећи, пети. Одлазио је или у пензију или у немилост. У другим земљама није тако. Бар у европским. У Америци је то обично другачије. Амерички председници кад заврше мандат могу да се баве фондовима, и бизнисом, али се у државној служби не појављују. Али ми смо европска земља, а ту је пракса разноврсна. Чуди прелазе с једне на другу дужност и не сматрају да је то крај света. Чини ми се да је то веома важна традиција. Кад човек може да буде на високом положају и да се потом врати у политику на једну од руководећих дужности, с обзиром на то да је ефикасан, а кад је реч о Владимиру Путину, и веома популаран лидер. На крају крајева, у томе се види и искрена жеља да се служи домовини. Зато мислим да је то веома добро. Ми просто постајемо цивилизованији.

Што се тиче бојазни, оне су наравно постојале и постојаће. И све нове конструкције власти показале колико су ефикасне тек кад прође неко време. По мом мишљењу, то је ефикасан модел. И мишљење председника Путина је исто. Пробаћемо га. Сигуран сам да постоје људи који ће ту конструкцију (председник и премијер) пратити, тражити у њој мане. Бавиће се оним чиме и треба да се баве – политичким анализама. Али ми смо већ одрасли људи. Изаћи ћемо на крај с тим.

Говорили сте да је Русија земља у којој влада правни нихилизам. Како се борити с правним нихилизмом?

- С правним нихилизмом, с пренебрегавањем права, веома је тешко борити се. Веома тешко, зато што се ми, у суштини, никад нисмо тиме бавили. И друго, није било периода у нашој историји кад би правни нихилизам био потиснут безусловним поштовањем закона – с таквим поштовањем које се понекад може видети у низу развијених земаља. Није тога било ни пре Петра Великог, ни у његово време, ни касније. Најбоља вакцина од пренебрегавања права – то су деценије слободног живота у условима правног система. Ту нема шта да се дода. Кад се схвати да је корисније поштовати закон него га нарушавати, то је права вакцина од правног нихилизма.

Али ми знамо особености нашег националног карактера. Ми заиста нисмо законопослушни људи. То је истина. То се види и у бројним навикама у свакодневном животу обичних људи, али и на највишем државном нивоу. Ми смо сви правни нихилисти до сржи.

Мотивација за поштовање закона мора бити другачија. Потребно је неколико деценија живота у условима поштовања закона – и ниво правног нихилизма ће се снизити.

Зар то није парадокс – Русија је традиционално јака држава, а у њој влада правни нихилизам?

- Ви сте апсолутно исправно обратили пажњу на то. Јака држава, сви сложни, земља је један логор, ако се нешто догоди, сви смо као један, издајника ћемо стрељати... Али изненађује како се све то слаже – и патернализам, и љубав према држави, и пренебрегавање правила које та иста држава поставља. На ту тему могла би се написати не једна докторска дисертација из теорије државе и права. Али ми схватамо да су право и држава – узајамно повезане ствари, али релативно изоловани једно од другог.

Објаснићу то на примеру. Доста дуго се дискутовало о нацистичкој држави и праву, да ли су тада доношене правне норме или нису. Да, нацистичка држава је тоталитарна држава, држава која је чинила злочине, и многи њени грађани су чинили злочине. Али питање је да ли је она поштовала правне норме или није. Јер, шта је право? Да ли је то само прост скуп правила понашања или, ипак, неки писани облик праведности, „писани разум”. Потпуно је јасно да из данашњих, савремених, позиција ми не можемо да сматрамо норме које је доносила нацистичка држава за правне норме, мада су то правила понашања по којима је живела цела Немачка у том периоду. И то се може применити на све тоталитарне државе. На тај начин, за право је важна не само облога, форма, него и садржај тих норми које су обучене у правну форму, њихов морал и човечност. Ми можемо имати јаку државу и апсолутно слаб правни систем. Једно

Кад је председник обезбеђен човек

Пише: Димитрије Медведев
субота, 05 април 2008 15:01

аутоматски не рађа друго, зато што би у супротном, најбоље право било у тоталитарним државама. Али снага државе не повлачи аутоматски развој права и правне свести. И, изгледа, не ослобађа од правног нихилизма.

Колико сте ви “обезбеђен” човек?

- Могу вам рећи да сам, одлазећи из Петрограда, сматрао себе сасвим лепо обезбеђеним човеком, према критеријумима тог периода.

Представе о томе колико треба да буде имућан председник у целом свету су приближно једнаке – човек може да постане председник само ако је пристојно обезбеђен. Кад неко постаје шеф државе, а није зарадио ни копејке, то оставља лош утисак, доживљава се као претња. Као прво, није јасно шта је дотле радио, зашто, ако је тако паметан и добар, није успео да обезбеди себе и породицу. Као друго, хоће ли он красти да би за неколико година решио све своје проблеме? Мени је до 1999. године био веома плодан период. Сматрао сам да сам успео у животу. Све је то трајало до почетка октобра '99. а онда је зазвонио телефон...

Звао је Путин?

- Звао је Игор Сечин и рекао да Владимир Владимирович хоће да разговара са мном. Рекао сам – добро, доћи ћу. Била је субота, он је допутовао однекуд, уморан од пута. Попричали смо, предложио ми је да станем на чело Федералне комисије за тржиште вредносних папира.

Мене је то на научном плану занимало, а практично сам се мало тиме бавио, мада ја нисам брокер. Занимала ме је та тема. Чак сам хтео и да радим докторску дисертацију на тему вредносних хартија. Рекао сам да ме то занима, али да ми треба неколико дана да размислим. Вратио сам се у Питер, посаветовао с укућанима и после тога рекао да сам спреман. И отишао сам у Москву после месец дана, на дужност заменика руководиоца председничког апарата којим је руководио Димитрије Козак. Договорили смо се да тако радимо месец-два, да бих „ушао” у чиновнички живот, а онда ћу прећи на договорени посао.

Али, догађаји су се тада одвијали веома брзо. Владимир Владимирович ми је рекао – ако хоћеш, сада ћу да потпишем да те поставе у Федерални центар за хартије од вредности – или остани овде. У влади. Комисија за вредносне хартије је сјајан посао, огромно тржиште које расте, интересантна проблематика. А овде – чиновнички посао коме заиста никад нисам тежио, који ми је изгледао досадан. Не знам зашто сам тако одлучио, да ли је то био неки предосећај или нешто друго... Рекао сам: за сада ћу да останем овде, да помогнем. Он је одговорио – добро, схватио сам. Било је то 29. децембра 1999. А 31. децембра, он је, већ као вршилац дужности председника, потписао указ којим ме је поставио за заменика руководиоца председничке администрације, што сам сазнао кад сам већ стигао у Петербург где сам отишао на дочек Нове године.

Шта можете да кажете о утицају специјалних служби и људи који су некад радили у тим службама, колики је њихов утицај?

- По мом мишљењу, људи који долазе из специјалних служби имају своје искуство: и

позитивно и негативно. То су људи, као и сви остали, не треба их ни демонизирати ни правити од њих свеце. Има периода када их је на власти мање, и периода кад их је више. И то, по правилу, није везано за то што постоји потреба друштва за присуством људи из специјалних служби на власти, већ просто као стицај околности. Ако су на челу државе људи који имају искуство рада у специјалним службама, они често постављају на политичке дужности људе који имају исто такво искуство. То су људи с којима су они радили. Нема у томе ничег необичног. Да ли су они способни да допринесу систему управљања? Да, способни су. С једне стране то су људи, по правилу, добро упознати с механизмом доношења одлука, који имају искуство рада у режиму тајне, и то је добро. Али, постоје сигурно и неки проблеми. Људи који су радили у специјалним службама често немају искуство јавног рада. А оно је, такође, неопходно. Ево, ја нисам радио у специјалним службама, а могу вам рећи да ми та јавност није лако пала. А ја сам био не само обичан грађанин, него и правник с добрим стажом. Ма како изгледало банално, све ипак зависи од човека. И нема средње статистичке ситуације.

Зато ја имам сасвим нормалан однос према томе што данас, на пример, већи број државних дужности, него, рецимо, пре неког времена, заузимају људи који имају искуство рада у специјалним службама. Уосталом, није тако само код нас. Погледајте наше колеге из других земаља: тамо многи политичари имају искуство руковођења специјалним службама, искуство рада у специјалним службама. Никога то не узбуђује. Овде је тако зато што је наша историја била веома сложена и однос према специјалним службама био је веома различит. И то, наравно, чини људе опрезним. Али, то је већ историја.

Приредила Љубинка Милинчић

(НИН)